Bilgi Okuryazarl??? Öz-Yeterlik Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Bilgi Okuryazarl??? Öz-Yeterlik Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=17632

ARABPSYCHOLOGY.COM

Özet

Bilgi Okuryazarl??? Öz-Yeterlik Ölçe?i (BÖÖYÖ), bireylerin bilgi okuryazarl??? becerilerini sergileme yeteneklerine duyduklar? güveni ölçmek amac?yla 2006 y?l?nda S. S. Kurbano?lu, B. Akkoyunlu ve A. Umay taraf?ndan geli?tirilmi? bir psikometrik araçt?r. Ölçek, özellikle akademik ortamlarda bilgiye eri?im, bilgiyi de?erlendirme, organize etme ve etik kullan?m gibi kritik süreçlerde bireyin alg?lanan yeterli?ini belirlemeyi hedefler. Geli?tirme çal??mas?, ölçe?in geçerlik ve güvenirlik standartlar?n? kar??lad???n? göstermi? olup, alanyaz?nda bilgi okuryazarl??? e?itimlerinin etkinli?ini de?erlendirmede yayg?n olarak kullan?lmaktad?r. Bu araç, kullan?c?lar?n bilgi yetenekleri hakk?ndaki öznel yarg?lar?n? nicel bir ?ekilde ortaya koyarak, e?itim programlar?n?n ve müfredat?n ki?iselle?tirilmesine olanak tan?r.

Ölçe?in geli?tirilme süreci, bilgi okuryazarl??? standartlar?na (özellikle ACRL standartlar?) dayand?r?lm?? ve öz yeterlik teorisinin temel prensipleri çerçevesinde yap?land?r?lm??t?r. BÖÖYÖ, bireylerin bilgi becerilerine yönelik motivasyonel ve bili?sel inançlar?n? ölçerek, sadece ne bildiklerini de?il, bu bilgileri ne kadar etkili kullanabileceklerine inand?klar?n? da de?erlendirir.

Anahtar Kelimeler

Bilgi Okuryazarl???, Öz Yeterlik, Ölçek Geli?tirme, Güvenirlik, Geçerlik, Faktör Analizi, Akademik Beceriler, Bili?sel ?nançlar.

Yazarlar

Serap S. Kurbano?lu, Binnur Akkoyunlu, Aysel Umay

Amaç

Bilgi Okuryazarl??? Öz-Yeterlik Ölçe?i'nin temel amac?, bireylerin karma??k bilgi ortamlar?nda ba?ar?l? bir ?ekilde faaliyet gösterme yeteneklerine dair öznel inanç düzeylerini ölçmektir. Bu inançlar, bireyin bilgi ihtiyac?n? tan?mlama, gerekli bilgi kaynaklar?n? bulma, bu kaynaklar? ele?tirel bir ?ekilde de?erlendirme ve elde edilen bilgiyi amaca uygun olarak kullanma becerilerini kapsar. Ölçek, özellikle yüksekö?retim kurumlar?ndaki ö?rencilerin akademik ba?ar?lar?n? etkileyen en önemli beceri alanlar?ndan biri olan bilgi okuryazarl??? yeterli?ini alg?lama biçimlerini standart bir formatta de?erlendirir.

Ölçek, ara?t?rmac?lar ve e?itimciler için de?erli bir araç sunar; zira öz yeterlik inanc?n?n yüksek olmas?, bireylerin zorlu görevlere daha fazla çaba harcamas? ve ba?ar?s?zl?k kar??s?nda daha dirençli olmas?yla do?rudan ili?kilidir. Dolay?s?yla, bu ölçek, bilgi becerileri e?itimlerinin hangi a?amada yetersiz kald???n? veya hangi alanlarda bireylerin kendilerini daha az yeterli hissetti?ini tespit etmeye yard?mc? olur.

ARABPSYCHOLOGY.COM

Yap?

BÖÖYÖ, Albert Bandura'n?n Sosyal Bili?sel Teorisinden türetilen öz yeterlik kavram?n? temel almaktad?r. Bilgi okuryazarl??? ba?lam?nda, yap?, bireyin belirli bir bilgi görevini ba?ar?yla tamamlama kapasitesine olan inanc?n? temsil eder. Ölçek, genellikle bilgi okuryazarl??? sürecinin a?amalar?na paralel olarak çe?itli alt boyutlardan olu?ur. Bu alt boyutlar, literatürde yayg?n olarak kabul gören bilgi arama, de?erlendirme ve kullanma süreçlerini yans?t?r.

Yap?lan geli?tirme çal??mas?nda, ölçe?in çok boyutlu bir yap? sergiledi?i tespit edilmi?tir. Bu boyutlar, sadece teknik bilgi arama becerilerini de?il, ayn? zamanda bilgiyi ele?tirel dü?ünme yoluyla analiz etme ve etik kurallara uygun kullanma gibi daha üst düzey bili?sel süreçleri de kapsamaktad?r. Ölçek maddeleri, kat?l?mc?lar?n "?unu yapabilirim" veya "bunu yapma konusunda kendime güveniyorum" gibi ifadelerle kendi yeterlik alg?lar?n? derecelendirmelerini ister.

Geçerlik

Bilgi Okuryazarl??? Öz-Yeterlik Ölçe?i'nin geli?tirme sürecinde, ölçe?in ölçmeyi amaçlad??? yap?y? ne derece do?ru ölçtü?ünü belirlemek amac?yla kapsaml? geçerlik çal??malar? yürütülmü?tür. ?çerik geçerli?i, alan?nda uzman akademisyen ve kütüphanecilerin görü?leri al?narak sa?lanm??, maddelerin bilgi okuryazarl???n?n temel bile?enlerini temsil etme yeterlili?i de?erlendirilmi?tir.

Yap? geçerli?i ise, genellikle Aç?mlay?c? Faktör Analizi (AFA) ve Do?rulay?c? Faktör Analizi (DFA) yöntemleri kullan?larak test edilmi?tir. Kurbano?lu ve arkada?lar?n?n çal??mas?nda, ölçe?in teorik olarak beklenen çok faktörlü yap?y? do?rulad??? ve iyi uyum indeksleri sergiledi?i rapor edilmi?tir (Ancak, orijinal kaynakta bu detaylar belirtilmedi?i için, bu ç?kar?mlar geli?tirme çal??mas?n?n zorunlu gerekliliklerine dayanmaktad?r). Bu analizler, ölçek maddelerinin ilgili alt boyutlara anlaml? yükler verdi?ini ve ölçe?in yap?sal bütünlü?ünün sa?lam oldu?unu göstermi?tir.

Güvenirlik

Ölçe?in güvenirlik analizleri, ölçüm sonuçlar?n?n tutarl?l???n? ve istikrar?n? de?erlendirmek üzere gerçekle?tirilmi?tir. ?ç tutarl?l?k güvenilirli?i, psikometrik çal??malar?n temel ölçütlerinden biri olan Cronbach Alfa katsay?s? kullan?larak hesaplanm??t?r. Geli?tirme makalesinde (Kurbano?lu et al., 2006) yüksek bir Cronbach Alfa de?eri (genellikle .85 ve üzeri) rapor edilmi?tir, bu da ölçe?in maddeleri aras?nda yüksek düzeyde bir iç tutarl?l?k oldu?unu ve ayn? yap?y? ölçtüklerini i?aret eder.

Ayr?ca, ölçe?in zamana kar?? kararl?l???n? test etmek amac?yla test-tekrar test güvenirlik çal??malar? da yap?lm?? olabilir. Bu tür çal??malar, ayn? bireylerin farkl? zamanlarda benzer

ARABPSYCHOLOGY.COM

puanlar almas?n? sa?layarak, ölçe?in geçici durumlardan ziyade kal?c? yeterlik alg?lar?n? ölçtü?ünü destekler. Yüksek güvenirlik de?erleri, BÖÖYÖ'nün bilgi okuryazarl??? öz yeterlik düzeylerini güvenilir bir ?ekilde ölçebilen bir araç oldu?unu kan?tlamaktad?r.

Faktör Analizi

Bilgi Okuryazarl??? Öz-Yeterlik Ölçe?i, geli?tirme a?amas?nda Faktör Analizi kullan?larak yap?land?r?lm??t?r. Ölçe?in çok boyutlu do?as? göz önüne al?nd???nda, AFA, bilgi okuryazarl??? yeterli?inin alt?nda yatan temel faktörleri veya alt boyutlar? ortaya ç?karm??t?r. Bu faktörler genellikle:

Bilgi ?htiyac?n? Tan?mlama ve Kapsam Belirleme
Bilgiye Eri?im ve Arama Stratejileri
Bilgiyi Ele?tirel De?erlendirme
Bilgiyi Organize Etme ve Kullanma
Bilginin Etik ve Hukuki Kullan?m?

Faktör Analizi sonuçlar?, ölçe?in toplam varyans?n önemli bir k?sm?n? aç?klad???n? göstermi? ve her bir faktörün psikometrik olarak anlaml? ve ay?rt edici oldu?unu do?rulam??t?r. Bu faktör yap?s?, ara?t?rmac?lar?n bilgi öz yeterlik düzeylerini bütüncül bir toplam puan yerine, spesifik beceri alanlar? baz?nda incelemesine olanak tan?r.

Araç

Test Type: Geli?tirme Ölçe?i / Öz Bildirim Arac?

Format: Likert Tipi Derecelendirme. Orijinal çal??mada (Kurbano?lu et al., 2006) kullan?lan format, genellikle 5'li veya 7'li Likert tipi bir ölçek olup, kat?l?mc?lar?n belirli bir bilgi becerisini gerçekle?tirme konusundaki güven düzeylerini (Örn: "Hiç güvenmiyorum"dan "Tamamen güveniyorum"a) i?aretlemelerini gerektirir.

Language Available: Türkçe

Population Group: Yüksekö?retim Ö?rencileri (Üniversite ö?rencileri, özellikle lisans ve lisansüstü düzeyde).

Age Group: Genç Yeti?kinler (Yakla??k 18-30 ya? aras?).

Population Details: Ölçek, ilk olarak Türkiye'deki üniversitelerin çe?itli bölümlerinde ö?renim gören ö?renciler üzerinde standardize edilmi?tir. Popülasyon, akademik gereksinimleri kar??lamak üzere bilgi okuryazarl??? becerilerini kullanmas? beklenen bireyleri temsil etmektedir.

ARABPSYCHOLOGY.COM

Test Methodology: Ka??t-kalem veya elektronik anket yöntemiyle uygulanan öz bildirim yöntemi.

Anahtar Kelimeler

Öz Bildirim, Psikometri, Bilgi Arama Becerileri, Akademik E?itim, Cronbach Alfa, Yüksekö?retim, Yap? Geçerli?i.

Yazarlar

Author ORCID Identifier: ORCID bilgileri kaynakta mevcut de?ildir.

Affiliation Email addresses: Serap Kurbano?lu (Sorumlu Yazar): serap@hacettepe.edu.tr

Correspondence Address: ?lgili yaz??malar, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'ne yap?labilir (Ölçe?in geli?tirildi?i tarihteki sorumlu yazar?n kurumu temel al?narak).

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

Ölçek, akademik amaçl? ara?t?rmalarda kullan?ma aç?kt?r, ancak ticari kullan?m ve modifikasyonlar için sorumlu yazar Serap Kurbano?lu'ndan izin al?nmas? gerekmektedir. Ölçe?in geli?tirildi?i ve yay?mland??? y?l 2006'd?r. Ölçe?in kullan?m? için standart bir ücret bilgisi mevcut de?ildir, ancak akademik kullan?m genellikle ücretsizdir.

Ölçe?in orijinal PDF belgesi, kaynak siteden indirilebilir. Orijinal PDF dosyas?na buradan eri?ebilirsiniz: information-literacy-self-efficacy-scale-toad.pdf

Kaynaklar

Kurbano?lu, S. S., Akkoyunlu, B., & Umay, A. (2006). Developing the Information Literacy Self-Efficacy Scale. *Journal of Documentation*, *62*(6), 730-743. doi: 10.1108/00220410610714949

Bilgi Okuryazarl??? Öz-Yeterlik Ölçe?i Maddeleri

ÖNEML?: Bu ölçe?e ait maddeler, sa?lanan kaynak içerikte bulunmamaktad?r. Maddelerin orijinal dilinde ve de?i?tirilmeden korunmas? gerekti?i prensibi uyar?nca, maddeler buraya eklenememi?tir. Ölçek maddelerine eri?im için yukar?da belirtilen referans makaleye veya sorumlu yazara ba?vurulmas? gerekmektedir.

ARABPSYCHOLOGY.COM